

יבואר בו ענין הקדוש שלמויות מפי חכמיו וז' לקדש דווקא על היין מה טעם בזה . ונבאר ענין השירות והמירות שלנו משוררין בעת הקדוש . וענין במדה שלדס מודד מודדי לו . ובו שני ענפים :

ענף א ידבר לבאר אשר פועל אדם ישולם לו בשתי בחינות . א' כאשר הוא מתנהג עצמו בעבודת בוראו . כן מתנהגים עמו . ואם עבודתו בשלימות ביותר מדרך טבע העולם ואומר לנפשו שחי ונעבורה בכרי לקיים מצות ה' כן גם הקב"ה מתנהג עמו ומשבר לגדו טבע העולם . וחומץ כשמן ידליק עבורו וכרומה . ואם עבודתו רק בשבעה העולם . כן מליכין אותו למעלה . ולא ישירד מערכת השמים בשבילו . והב' כ"א נעשה מצות ה' בכל בחינותיה בבחינת גוף ונשמה שהוא חיות אור ברכת ה' שבתוכו ונתן זרע לזרע ולחם לאוכל ואוכל קיסמא ומתברך עליו . ובאם לאו ח"ו וארותי את ברכותיכם שאף בתוך הברכה שירד יהיה המארה מצויה בו והגשם ירד שלא בזמנו . ולא יפנה דרך כרמים רק לימים ולמדבריות ח"ו . וכו' ו"ג עלים :

עלה א הן גא הנם . ככל דבריו בשורשים הקדומים בחיוב חיקון האדם את נפשו וגופו כמזכר בשורש הראשון . וחיקון ביתו כנאמר בשורש השני . והכל כדי לנער הקולות חלק הס"א מנופו וניטו בכדי שיהא רלוי ומסוכר לקבלת האורה המקדשת השבת . והנה ידוע שאנחנו כלל ימינו על הארץ וה' לך . וביאורו שפי' כל פעילותנו עשויה מעשי המלות . נגדו נעשה מעשה בשמים להגברת הרחמים על הדין כמאמר רז"ל (מ"ר בראשית פ' י"ג) אשרים הלדיקים שהם הופכין מדת הדין למדת הרחמים וכו' וח"ו אלוים הרשעים שהופכין מדת הרחמים וכו' והוא מעשה סולם המולד אלה וראשו מגיע השמימה וזה בחינת ה' ההולך בדרכיו . כאשר נבאר ח"ה (בשורש החמישי) בחדש אל יתברך . וכאשר אמרתי פ' הפסוק כי המלות הולח וגו' לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה עד כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו . ונאמרה נראה כשפת יתר כיון שאומר שלא בשמים היא ודאי שלא לאמר מי יעלה לנו השמימה . כי לא בשמים היא . ומה לאמר שייך זה . אכן אמר הוא שאדברנה שדאי כל האורה וכל מעשי המלות כלן בשמים הן . וכל הדברים של מעלה כולן נטוין ומתהפכין מדין לרחמים וח"ו בהפוך אחר טוב מעשי האדם כלל הנוסה אחרי האדם ומהפך עצמו לזד שטפה עצמו האדם . כן הוא ה' לך שטפה אחר כך כלל הזה להנהיג עולמו בחדש וברחמים כפי מעשיו . וכלל ימינו עלי ארץ שגם לפי השתנות הימים בהשתנות יום השבת משאר ימות השנה וימי המועדים ימי החול . כן נעשה ונוטה הלל שנדגו להאיר כפי עת הראוי לו . וע"כ בזה היה פתחון פה לומר מי יעלה לנו השמימה כיון שעיקר חיקון המלות הוא לתקן בשמי השמים העליונים מי יעלה לנו שם לעשות פעולות הנפלאות האלו ולתקן תקונייהם . לזה אומר הכתוב כי לא בשמים היא לאמר מי יעלה וגו' . פי' לדבר הזה שתאמר מי יעלה לנו לעשות פעלם בשמי שמים לזה אינו בשמים כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו . פי' שאפילו כשהיא רק בפיך ובלבבך כמו במלות חורה וחסלה ואלה המלות שאינם בעשיית מעשה בגופו רק בדבור פיו ובכוונת הלב קרוב הוא לעשות . לתקן ולעשות פעולות בלב השמים בכוונתו . והכתוב אומר הדבר ה' שמים נעשו פי' שגדול כח הדבור שפי' נעשו בשמים ממעל . אף לעשות ולדבר בו שמים חדשים בדברי הזה"ק (בראשית ד' ע"ב) על פסוק ואשים דברי בפיך וז"ל כמה חזק ליה לבר נש לאש-דלל באורייתא כו' עד וכלל מלה עביר קריע חדא וכו' איהו חסי על ההוא מלה וכסי על ההוא בר נש דלא ישתמודע לגביהו עד לחשבניד מהאזה מלה שמים חדשים וכו' . הה"ד וכלל ידו כסיתוך לנפשו שמים וגו' פ"ב . אר בלופן שיהיה דבר ה' שישרה על דבורו שם ה' כאשר כתב (במ"ג ז"ג ע"א) פתח ולאמר ריי

סידורו של שבת

86

רבי בולגית קדוש וכו' ופומא דילך אחמר בה בגין דלות י' שריא במחא דילך וכו'. וכשהוא באופן זה שם ה' בו. או יגדל כוחו להיות עקימא שפחיו כמעשה כחאמר רז"ל (סנהדרין ס"ה ע"ב) ולחקן חקונים נוראים בשמים העליונים. ולזה הענין רמזו רז"ל (שבת ק"מ ע"ב) אמר רבי אליעזר מנין שהדבור כמעשה וכו' כיוונו לזה שהדבור שנתן הקב"ה ללדיקים כמו גדול לעשות ולחקן כמעשה ממש. וע"כ גם כן אמר שלא תאמר מי יעלה השמימה לחקן שם. כי קרוב אליך אף בפיך ובלבד לבד לעשותו. לחקן ולעשות מעשה בשמים ממעל. ועל היסוד הלו מוסר כל מעשי התורה והמלכות שכל עבודתו הוא עבודה לורך ביום. שמה שנועשה לתחיל יהיה נעשה נגד זה למעלה למעלה:

ב והנה החיבה יחידה אשר נודעת לנו בבחי' הלו. אשר מסר ונתן לנו ה' את כל אלה בידיו. מפורש עתה נחמנו הקדושה בפסוק בהעלותך את הגרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הגרות וגו' עד וזה מעשה המנורה מקשה זכב עד ירכה עד פרחו וגו' עד כן עשה את המנורה. והוא על פי אשר אמרתי בפסוק את בחוקותי חלכו ואת מלותי תשמרו ועשיתם אותם ונחתי גשמיכם בנתם וגו' עד ואכלתם לחמכם לשובע. ולהניין היטב מקרא קודם הלזה. אחרי שנדקדק בו מה הוא כפל הלשון שמוציא תשמרו ועשיתם אותם. גם השלום הנמול של ואכלתם לחמכם לשובע שחמור רז"ל (ילקוט רמז תרע"ב) חז"ל אין לריך לומר שיהא אדם אוכל הרבה ושבע חלה אוכל קימעה ומתכבד עליו כמה שנאמר להלן ובכך את לחמך ואת מיוחד וכו'. איך הוא מדה כנגד מדה של שמירת המלות. ולמה לא ינתן לו השכר המלות שיהא לו הרבה לאכול ויאכל. ולא שיאכל קימעה ויתכבד ע"י גם:

ג בקרים ביאור שני פסוקים בתורה אשר הדקדוקים רבו כמו רבו בזה למעלה ראש. וקשין הבנה מחמתן ועד סופן והמה כן. ואחרי תורה את בני' ויקחו אליך שמן זית זך כהית למאור להעלות נר תמיד. מחון לפרכות אשר על העדות יערוך אותו אהרן ובניו לפני ה' חוקת עולם לדורותם מאת בני'. ולדקדק בזה: א מה הוא לשון ויקחו אליך וכו' למשה וכו' לריכין ליתן הלא להקב"ה היו נתנים ויקחו אלי הוה ליה למימר: ב שמן זית זך כהית למאור ומאמר רז"ל (מנחות פ"ו ע"ב) זך כהית למאור ואין זך כהית למנחות כלומר ששמן למאור יהיה זך ומזוקך יותר מהשמן למנחות. ולענין בני אדם יפאל כי דרך המלך מה שנלמד למאכלו. לריך להיות יותר טוב ולולל ונקי. ממה שמדליק להאיר לפניו שאף שבאמת לא לזה ולא לזה לריך. וכמתאמר רז"ל (שבת כ"ב ע"ב) וכי לאורה הוא לריך ואם ארבע לא אומר לך. עכ"פ ידוע מאמר חז"ל (ברכות י"ח ע"א) מלכותא דרקימא כעין מלכותא דארעא. והיה להיות לנו שיהיה כדרך טבע העולם שיהיה מוכן גם לענין בשר: ג להעלות נר תמיד וכי נר אחד היה דולק הלא שבעת הגרות היה מדליק וגרות הוה ליה למימר: ד מהו תמיד וכי תמיד היה דולק והלא לא היה רק מערב עד בוקר: ה בחולה מועד מחון לפרכות אשר על העדות יערוך אותו אהרן ובניו. מה ענין קביעות מנורה לכהן ובכר קבע על מקום למעלה את המנורה חשוי טוהם השלחן: ו מחון לפרכות: ז אשר על העדות ארון העדות מעני' לי' כי בכ"מ העדות קהי על הארון שהוא עדות לישראל ולווחות העדות ניתן בו: ח מערב ועד בוקר שחמור רז"ל (שם פ"ט ע"א) קן לה מדה שיהיה דולקת והולכת מערב ועד בוקר לכאורה מיותר. ובדולי במדה יתן שיהא דולק כל הלילה. ומה שמכילנו שיהיה מדה אחת לכל הלילות מה שייך אזהרה זו לכאן וגבי בהעלותך את הגרות הוה ליה למכתב: ט יערוך אותו אהרן וכו' הוה ליה למימר וככלי נר תמיד: י חוקת עולם לדורותם. ואחמא וכי חוקת עולם היא זו והלא נחשבל בחורבן הבית: יא מאת בני ישראל. אינו מוכן אם על ההדלקה קאמר. בחאדן תליא מלתא ולא בישראל ואם על הלוקחת השמן קודם הוה ליה למכתב אלל ויקחו אליך שהוא חק לבני ישראל. ורוב המפרשים חירלו מה שחירלו בקלם מהדקדוקים האלה. ואנחנו נבאר אותם לפי דרכנו וכל אלה בחאם יבארו והוה כי ידוע מאמר רז"ל (סופר ח' ע"ב) אשר במדה שאדם מודד מודדן לו ופועל אדם יעלם לו. וכפי אשר האדם מתכבד עליו כהליכתו בתורה ה' ובעבודתו ובעשיית מלותיו באהבה כן משלם לו כנמולו ואם התנהגותו הוא בדרך טבע העולם עושה מלות כפי כח גופו. וכל מה שיכול לעשות בכוחו יעשה. אבל חושש הוא לחלישת גופו. ואם תכבד עליו כהעושה בעשיית המלות למשל בעלות פריקה וטעינה ככה גדול ואם המלות נכבדות הקרים ושינה כסוכה אלה הקריירות גדלה למאור. אז מיד הוא טורח. ולא יאבה לרדוף אחר קיום המלות למעלה מסבשו ומזנו. וכן בלימוד התורה ילמוד עד מקום שידו מגעת כפי ערך טבעו ומזנו. ואם יחלם לבו או יחפשו שיהי ילך לו לעסוק בלרכי גופו. ולא יכלה בשיכור כחוסיו וטבע גופו יעבוד את ה' ביותר מסבשו. וכן בנחיתת הדקה מפור על המלות וניתן לדקדק בערך השגת ידו. ואם יזדמן לו לשפמים שיתכרך להוויא על המלות ביותר מהשגת ידו כקניית האחרון בשר רב ולהלביש ערומים ולהשיא יתומים ביותר מהשגת ידו ייח המלות מלקיימה ולא יהיה מפור וטוסף כפי ערכו. אבל מה שהוא לפי ערך כח גופו וטבעו ומזנו והשגת ידו. יעשה המלות וילמוד התורה ויתן לדקדק ולא יפחות כאשר טבעו העולם. כן הקב"ה מתנהג עמו בדרך טבע העולם. ובהחיותו לכל העולם יסיר גם עמו ומבדלו בברכה כפי חיי ומזנו בדרך הטבע. אבל אם לעצמים יתקדק להעשות לו דבר שהוא חוץ לטבע העולם למשל כאשר יפלו עליו לפסים ושוודי לילה. או אם יכרה לו אל ארץ ויתקדק לעבור הגנה וכדומה. לא ישתט עליו סדרי בראשית לשדר מערכת השמים בבניו. כי פני מעללי יאכל כאשר עשה הוא כן יעשה לו מדה כנגד מדה. ויש אשר ימלא אדם שיתנהג עליו אף בפחות

כידורו של שבת

[illegible]

סידורו של שבת

וְנִרְאָה יִתְרָה לְמַעַנֵּה מִהִסָּבֵעַ כִּדִּי שִׁיעֶשֶׂה לָהֶם כֵּס עִיזִי • וְעִ"כ אָמַר הַכֹּסֵב הֵנָּה עוֹד חִיבָה יִתְרָה מוֹדַעַת בָּזֶה • שֶׁל יִהְיֶה נֶם הַזֶּה בְּהַסְתֵּר לְבִי לְבַד רַק כֹּל בָּאִי עוֹלָם יִשְׁדּוֹן וַיִּגְדּוֹן בֹּזֵה • וְעִ"כ לִוְיָהּ לִקְבֹּעַ מִקּוֹס לַמְּטוֹרָה בְּזֹהֵל מוֹעֵד • מֵה שֶׁרָאוּ הֵיךְ לִפִּי מַעֲלַת הַמְּטוֹרָה הַשְּׁהוּרָה שֶׁאֵל מוֹל פִּי הַמְּטוֹרָה שֶׁמִּשְׁמַשׁ יִתְרֵה שֶׁבַעַת הַגְּדוּרָה הָעִלְיוֹנִית כְּאִשֶּׁר נִבְאָר לִהְיוֹת מִקּוֹמָה לִפְנֵי וְלִפְנֵיהֶם מִתְקוֹס אֶרֶץ הַקּוֹדֶשׁ • אֵךְ שֶׁשֶׁס גַּל הֵיךְ הֵנָּה גִּלְלָה וְנִרְאָה עִם כָּל • כִּי אֵין רְשׁוֹת לְבֹאֹ שֶׁמֶר דָּן הֶכֶן גְּדוֹל לָבֵד • וּמֵאֵין הָיוּ כֹל בָּאִי עוֹלָם יוֹדְעִין מַחֲבִיטָה יִשְׂרָאֵל • וְאַחֲשֶׁר גַּם מִחֲסוּרֵי אֲמָנָה מִבִּי לֹא הָיוּ מֵאֲמִיתִים בֹּזֵה • לִבִּי קִבְּעָתִי אֵת הַמְּטוֹרָה בְּזֹהֵל מוֹעֵד • וּמֵחֲמַל לִשְׁדוֹת מֵה שֶׁרָאוּ הֵיךְ לִהְיוֹת מִפְּרִסִּים לִפְרוֹתָ • וְהַפֶּסֶס לֹא כִי הוּא אֶבֶר עַל הָעֲדוּת כִּי הוּא נִגְשֶׁה לִתְנֵן שִׁיחָה עֲדוּת לְכָל בָּאִי עוֹלָם אֵךְ לְאֻמוֹת הָעוֹלָם שְׂאִינִם מֵאֲמִיתִים כָּלָל לֹכֵן יִנְתָּנֵה בְּמִקּוֹס רִבִּים וְכוּלָם רָאוּ מַפְעֻלֹת ה' • כֵּן הַכֹּהֲנִים שֶׁסֶם מִקּוֹס רִגְלֵי הַכֹּהֲנִים וְהֵן כֹּל הַבָּאִים לַעֲזוּרָה מֵעַבַּי יִשְׂרָאֵל אִו הַכֹּכְרִי שִׁיבּוֹא מֵאֶרֶץ רַחֲוִקָה כְּמֵאֲמַר שְׁלֵמָה וְגַם אֵל הַכֹּכְרִי אֲשֶׁר לֹא מֵעֵמֶק יִשְׂרָאֵל הוּא וְנָה מֵאֶרֶץ רַחֲוִקָה וְגו' עַד וְבֹאֹ וְהִסְתַּלְּלוּ אֵל הַבֵּית הַזֶּה כּוֹלֵם רָאוּ אֲחֻזָּה בְּתַחֲתִים הַמְּטוֹרִים לְאוֹשֵׁל מוֹעֵד • עִ"כ אָמַר יִשְׂרָאֵל אֲחֻזָּה אֲחֵרָו וְכוּלָּו מֵעַבֵּר וְעַד בּוֹקֵר לֹמֵד חֵן לֵה מִדְּהָה • פִּי לֹא עַל מִדֵּה הַחֲסִדוֹן לְבַד הַקִּפִּיד הַקִּבִּי"ה שֶׁלֹּא יִשְׁחוֹת מַשְׁעוּרָה • אֲלֹא אֵךְ עַל מוֹחַר הַשְׁמֵן הַקִּפִּיד שֶׁחֲלִילָה לֹו לִוְיָהּ כֵּן • מִהֲגִדּוֹת יִתֵּר מִמִּדַּת הַבְּרִיתֹו • וְכֵן חוֹסִיף קִבְּעִי כִּדְבִי שֶׁלֹּא יִתְאֲדוֹר אֲחֻזָּה שְׂאִינִם מֵאֲמִיתִים בְּנִי"ה כִּי שֶׁחֲרָה נִטָּן שֶׁמֶן יוֹתֵר כִּנֵּר מֵעֲרִיב וְעִ"כ יִשְׂרָאֵל דּוֹלֵק יוֹתֵר אֲשֶׁר אֲחֻזָּה הֵכָּה עַל יֵד מַעֲרִיב שֶׁנֶּם אֲחֻזָּה לֹא יִשְׁתַּכֵּר רַק שִׁימּוֹר שִׁיחָה דּוֹלֵק מֵעַבֵּר וְעַד בּוֹקֵר כְּמִדַּת הַבְּרִיתֹו • וְחֹו יוֹדַע שֶׁמֶה בְּדוֹקָן יוֹתֵר מֵהֵס הַמֵּס הוּא עֲבּוֹר שֶׁהוּא לֹא"ה כִּי כְּמֵחֲרָל" (מִמְחֹו) לִ"ח ע"כ) שֶׁנֶּר מֵעַרְבִי נִקְרָא לִפְנֵי ה' בְּחִי"ה הַמֵּסֹוּ אֵת כָּל וְעִ"כ הֵיךְ דּוֹלֵק מַעֲחָ לַעֲחָ שֶׁלֹּא בְּכַבְשֹׁו • וְכֵן אָמַר אֲשֶׁר עַל הָעֲדוּת וְלֹא אֶרֶץ הָעֲדוּת כִּי קָאֵ עַל נֵר מֵעַרְבִי שֶׁה' עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהַכִּינִי שׁוֹרֵה בְּנִיחָה וְכֵן הֵיךְ דּוֹלֵק לִילֵה יוֹס • וְעַתָּה חוֹר הַקִּרָּה לְכָלֹוֹת הָעֵינִן לְהַסִּיר לְבִי"ה שִׁימְהֵנוּ תִּמְדֵּךְ בְּדֶרֶךְ הַזֶּה • וּמִמִּלָּל כֵּן יִתְהַבֵּג עִמָּם בְּלִמְעַלָּה מִהִסָּבֵעַ • וְעִ"כ אָמַר חוֹקֵת עוֹלָם הֵיךְ לְדוֹרוֹתָ • שֶׁכָּל דוֹר וְדוֹר אֲשַׁעֲשֶׂה לָהֶם נִסִּים גִּלְלִים כִּזֶּה כִּי לְהִרְאֹת חִיבָתָה לָהֶם לְמַעַנֵּה מַפְעֻלֹת הַמַּחֲוֹת • וְרַק שֶׁהַחֲקוֹה הַזֶּה הוּא מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • כִּפִּי הַיִּבְרָחַם הַמְּבֹוֹה כֵּן הַהִגְבִּיחַ עִמָּם לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים שׁוֹבֵתִים בְּרִיתוֹת כֵּן בְּהִסָּבֵעַ וְהֵן אֵךְ לַמַּעֲלָה כְּמֵאֲמַר בְּדִבְרֵי הַיִּבְרָחַם וְאַחֲרֵי שֶׁבִּלְבָּד לֹא זָחַת • אֲשֶׁר מִשֶּׁה הַזֶּה הַמִּתְבַּהֲלוֹת הַקִּבִּי"ה עִם הַחֲרֹם כְּאִשֶּׁר הַחֲרֹם מִמְּהֵרָה עִמּוֹ • וְכוּטֵן פִּסְוִקִי בְּחוֹקוֹתֵי עַל כֵּנוֹן כִּי הֵנָּה יוֹדַע שֶׁכֹּל עֲשִׂיתִי מִלְּפָנֶיךָ שִׁנּוּי בּוֹרְאָנִי יִתְבָּרֵךְ • הַעֵיכָר כֹּו הוּא הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁל הַמַּחֲוֹת • וְהוּא הַחִיּוֹת הַפְּרִימִי וְהַמַּחֲשָׁבָה שֶׁל הַמַּחֲוֹת • דִּלְכִּי הוּא כְּנוֹף בִּלָּא נִשְׁמָה • וְנִקְרָאוּ רִבִּים חֲלָלִים הַסִּילֹו • פִּי כְּמוֹ אֲשֶׁה הַתַּפְּלֹת נִפְלִים וְהוּא גּוֹשִׁים בִּלָּא נִשְׁמוֹת כֵּן אֲלוֹ הַעֲשִׂיִם הַמַּחֲוֹת בִּלְבִי כּוֹנוֹת הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁבֶה נִקְרָאִים בְּדִמְיוֹן הַתַּפְּלֹת נִפְלִים שֶׁהוּא גּוֹף בִּלָּא נִשְׁמָה כְּאִשֶּׁר נִבְאָר אִי"ה (בְּשׁוֹרֵה הַשִּׁבְעִי עֵף ח') • אֵךְ הֵנָּה שִׁחַי מַחֲשָ

שאלון לכם . מטעם הנהגתי אחר הנהגה שלכם . וכשם שאתם עושים מצותי בגוף וטעם שבה . כך תעשה לכם . לדרך אתכם בגוף וגשמה . וגם והכלתם לחמכם לשובע שיהיה בו גם הצרכה של אוכל קמח ומחברך במעיו . והכל מטעם שטיב הצרכה עליונה שריו זה :

ד וזה נמי פי' הפרשה של והיה אם שמעו חל מצותי אשר אנכי מצוה וגו' . פי' שתשמע ותאזין בעת עשיית המצוה שאנכי הוא כנוכח לעיל שהוא המחשבה הקטנה או יותר מזה לאהבה את ה' שתעשה המצוה ביתר שאת לכוין בה אהבת הצורא ית' וליחד שם ה' עלי' כי אהבה גי' אח"ד ובה הוא תיקון המצוה שתעלה אותה לעטרה על ראשו לכן גם אני תעשה זאת ונתתי את מעד ארצכם . בצרכה דהיינו בעתו כנוכח למעלה וגם תהפוך בצרכה אוכל קמח ומחברך . וזה והכלת ובעת כ' חף מעט שתכלל תשבע בו . דאם יאכל הרבה אין לריך הקרא לומר ובעת כדברי הילקוט שהצאתי לעיל חלל חף גם זאת בצרכה הכתוב מדבר : זה ואל דרך זו רמז הקרא מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו' ולאהבה וגו' ומסיים וטוב לך . והוא כאשר נבחר חי"ה (בשורש השביעי) שהצבה ויראה היא פנימיות של האורה והמלכות . והוא בחי' אנכי ולא יהיה לך שמפי הגבורה שמענו . לכן מה ה' אלהיך שואל מעמך היינו כל התורה והמלכות . אינו מבקש מאתך כי אם ליראה ולאהבה . שיהיו נטפלין ליראה ואהבה שהמה הפנימיות שלהן . אבל בלא דחילו ורחימו לא לבלוע נחשב . וע"כ אמר כשתקיימו את זאת לעשותן עם החיות שלהן אז וטוב לך שהטוב הזה הוא לך לעולם . שבה יהיה טוב לך בהשגת פנימיות הצרכה :

ז וזה שאמר הקרא ח"ו בהיפוך ואבדתם מעל הארץ הטובה פי' שתאבדו הטובה שהיא הצרכה מעל הארץ . חף אם יהיה הדבר המאריך . אך לא בטובה . כדרך הגשם לא יהיה לצרכה ולא בעתו ואין עושה פרי ח"ו . וזהו והאדמה לא תתן את יכולה . פי' האדמה בעלמה חף אם יהיה עלי' הגשם לא תתן את יכולה מחמת מניעת הצרכה בחור הגשם :

ז וזה כוונת הקרא (מלאכי א') אם לא תשמעו ולא תשימו על לב לתת כבוד לשמי וגו' ואחרות את ברכותיכם ולכאורה לשון ואחרות את ברכותיכם אין לו פי' היאך שייך לקלל את הצרכה . ורש"י זללה"ה נדחק שם בפי' . לכן יכוין הכתוב למה שאמרנו לפעמים חף שיוצא הצרכה לארץ אבל אין הסובה שהוא חיות הצרכה נמלא בה והוא כבוד שאנו עושין מצותיו בלתי חיות ואהבת המלכות . וזה אם לא תשמעו וגו' לתת כבוד לשמי כלומר חף אם תעשו המצוה . כשלא תכוונו בה לכבוד שם ה' באהבה . ושיהיה שמי נחזק על המצוה שזהו כבודי שיחגדל ויחודע שמי חף בכל דברי ארצות התחתונים . אז ח"ו ואחרות את ברכותיכם חף בהצרכה שירד לכם יהיה הקללה מצויה ולא יתן זרע לזרע ולחם לאוכל . וח"ו לרזון יהיה ולא לשובע והכל עבור שאינכם שמים על לב לעשותה בכל לבצכם לאהבה את שמו ולעבדו בחיות ונר מצוה . וזה ולא תשימו על לב . ואך להיפוך בצרכה יהיה וטוב לך שהטוב ופנימיות יהיה לך . הכל כמבואר :

ח ורזה רמזו חז"ל (תענית כ"ג ע"א) על פסוק ונתתי גשמיכם בעתם . דבר אחר בעתם בליני רביעיות ובלילי שבתות שכן מצינו צימי שמעון בן שטח שירדו להם גשמים בלילי רביעית ובלילי שבתות עד שנעשו חמים ככליות ושעורים כגרעוני זיחים ועדשים כדגרי זהב ולררו מהם דוגמא לדורות להודיע כמה החטא גורם שגאמר עונותיכם הטו חלה וחתאחיתם מנעו הטוב מכם ע"כ . ופי' רש"י שכן מצינו . כלומר ושמה תאמר אין סיפוק ויהי של' ב' לילות בשבת מצינו צימי שמעון בן שטח וכו' . הרי שאף אם הגשמים מועטין אם טוב הצרכה זה הכל נעשו יפה למעט שלח כדקדק ערבי יהודין . ולכן הבינתי על זה הפסוק עונותיכם הטו חלה וחתאחיתם מנעו הטוב מכם חז"ל (תענית ח' ע"א) אמר ריש לקיש מה דכתיב ועל את השמים בשעה שהשמים נעלמים מלהוריד מטר דומה לאשה שמחבלת ואינה יולדת . והיינו דאמר ריש לקיש משום בר קפרא דאמרה עליה בגשמים ונאמרה עליה באשה וכו' . עד מאי דכתיב אם לשבע אם לארצו אם לחסד ימלאהו . אם לשבע בהרים וגבעות אם לחסד בשדות וכרמים . כיוונו לדבריו שהורדת הגשמים כשהוא שלא בטובה שירד להרים וגבעות דומה לאשה שמפלת נפליה כי שניהם הם גוף בלא נשמה בכל דבריו שבאנו עד כה :

י ובזה היה אמירת משה רבינו ע"ה מה שאמר להקב"ה הלאן ובקר ישחט להם אם את כל דגי הים יאסף להם וגו' . שעמדו כל המפרשים בזה ולדבריו המזכרים היה אמירתו בדרך שאלה באיזה האופן אתה רוצה לתת להם בשר לאכול אם בדרך שאלן ובקר אחד יאסף להם ומלא להם . כי מצוה את ברכתך בו שיהיו אוכלין קמח ומחברך להיות שבעים מהמעט שיאכלון . וכמעשה דחלישע (מלכים ב' ד') שאמר לו משרתו מה אתן זה לפני מלך אש והשיב כה אמר ה' אכול והותר וגם כאן אתה רוצה להנהיגם בדרך הזה . שאלן ובקר ח' ישחט להם וימלא להם . אם בדרך את כל דגי הים יאסף להם . שתתן להם הרבה לאכול ולשבע ואף אותן אשר צמים מתחת לארץ הכול לאסוף להם כי בידך הכל . ואך לא כן היה עבור ששאלו שלא כהוגן לא היו ראויין לצרכה זו . והשיב לו הקב"ה הלא יד ה' חקלר אם אתן להם בדרך זה שאלן ובקר ח' ימלא להם . יסברו שקלרה ידי מלהושיע להם צרכות הטובה למלא להם משאלות לבם לתת בשר לכל העם הזה במדבר . לכן עתה תראה וגו' :

יא והנה על העשיה המזכרת מה שהאדם עושה ומתקן את המצוה נקרא עשיית המצוה . פי' שעושה ומתקן את

המצוה. כמו אומן העושה חזק או כסף כלי נאה ומשובח. לכל רואה אומר אומן זה עשה לי את הכלי הזה. אף שניף המתכת לא עשה האומן. אטפ"כ נקרא על שמו הדבר שתיקן ועלה אותו לשבח כלי. וזה פי' זעשו להם צינית. בדרך עשיה הזו שמתקן להחזיק להיות בהם מספר כל המצות ושם ה' עליו כידוע לאיזה אור יזכו החוטין אלו מאור קדושת שמו ית'. ושנעשו ונתקשרו בארבע כנפות בגדו להיותן למצוה למזכרת טוב לאדם ובכל צד שיפנה יזכור במלך חי עולמים ב"ה. ואמר עוד הכתוב הנה עוד יותר גדולה ומעלה להציית אלו. ונחנו על צינית הכנף פתיל חבלת שאמרו ז"ל (מנחות מ"ג ע"ב) מה נשתנה חבלת מכל מיני צבעונים מפני שהחבלת דומה לים וכו'. עד שעולה לדוגמת כסא הכבוד ומאחר שהאמר עלה עי"ז למעלה וגדולה זו. ע"כ נקרא ועשו להם צינית שתקנו זה בצחי' עשייתם להיות מהם דבר משובח ומפואר לעדי עד : יב ואחר כל הדברים האלה שנאמרו עד הנה. יתפרשו פסוקי בהעלותך שהתחלנו בביאורם. כי נתקשו המפרשים בפירושן : א מה שאמר אל מול פני המנורה יאירו. שבעת הנרות מה הוא פני המנורה. ואם קאי על נר אמעמי לא ישארו רק ששה נרות שיאירו למול פניו ולמה אמר שבעת הנרות. גם אומרו ויעש כן אהרן להגיד שזכו שלא שינה. וכי זה הוא שזכר אהרן כהנא רבא שעשה מצות ה'. ועל כלם יפלא כתיבת מעשה המנורה כאן שניים וזה מעשה המנורה מקשה זהב וגו'. וכבר היא כתובה ומפורשה פעמיים בצווייה ובעשייתה ולמה כתבה זה שלשים. אכן יתכן לדברינו הנאמרים למעלה כי הנה בעשות האדם מעשה התורה והמצות כאשר בארנו במחשבה טובה ונכונה. ובפנימיות המצוה שהם יראה ואהבה. או המצוה הזאת פורחת לעילא ומעוררת להאיר נגדה מלמעלה באור הזך והבהיר ואור השפע והברכה ממקור העליון. וכדרך מאמר רז"ל (מ"ר במדבר פ' ט"ו) שאמר הקב"ה נרי בידך ונרך בידי אם אתה תשמור את נרי וכו' ופירושו שחשמוד להדליק את נרי שחיי' עבודתך עבודת ה' בעסק התורה וקיום המצות. בחיות ואור ובגדול החשק ואהבה ויראה שבה. או נעשה בדרך המשל כשאלם מעמיד נר דלוק נגד המראה הזכה הנעשה מכלי זכוכית הזך נראה לו נגדו נר ואור מהמראה. אבל אם יעמיד נר כבוי שלא הדליק אותו נגד המראה. ויראה שיאיר לו אור הנר מן המראה מה שדרך להתחזות במראה בעת שהנר דולק נגדו לשפות גדול יחשב. כן הוא גם בעשיית המצוה מדליק את הנר מצוה בחיות ואור. וחשק אהבה שכלבו לעשות שליחות המקום ב"ה וב"ש. אשר נירא וגשגב שמו לבדו בכל העולמות עליונים ותחתונים. וחפץ באהבת אדם הזה ובעבודתו ואהבה שבת ותהלה מאיש קרוץ מחומר להיות לו נ"ר מעבודתו יותר מכל מלאכי מעלה כמאמרם ז"ל (חולין ז"א ע"ב) ובזכרו את כל זאת מוסיף אהבה למקום ב"ה ותמלא נפשו ויכמה בשרו לעשיות מצותיו בכל לב ונפש. ויירא ויפחד משפלותו ודלותו וקלותו. וימלא עצמו שהוא ככלי מלא בושא וכלימה רק וחסר. ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה ומעוטה לפני תמים דיעות. ואם כה יעשה מעורר ג"כ למול מצותו למעלה אור הזך והבהיר להאיר עליה באור החיים אבל אם יעשה את המצוה ולא ידליק את נר החיות שבתוכה ודאי שלא יעורר נגדה אור בהיר בשחקים. ולז"א הכתוב בהעלותך את הנרות שתעלה אותם למעלה כנאמר בדברינו אלל ועשו להם צינית. ותהא הלהב שכלכך עולה מאליה בגודל חיות ואור. או תזכה שאל מול פני המנורה שחלליק למטה. יאירו נגדה שבעת הנרות העליונים הידועים. שרומזים לשלימות כל הברכות והשפעות שבעול' בבחינת שבעה ושבעה מוצקות לנרות. ומה שאמר יאירו שבעת הנרות ולא אמר שבעה. לרמז על הרבה שביעיות. כנרמז בפי' בחקותי שזכרונות מפרסר ומונה והולך שמונה ועשרים ברכות. והם נגד ארבעה פעמים שבע הנכתב בקללה. יאמנה שמורר שבע ברכות שכל עולם מד' עולמות אבי"ב. וזה רמז כח זעשיו הגיד לעמו שהמשיך להם מכ"ח ברכ' שבארבע עולמו' לכן אמר שכל המצות הנרות יאירו עליך. אחר שתאיר את הנר מצוה שבהם ותעלה אותם להדרג' ששם ה' יקרא עליהם. כנזכר בדברינו הנאמרים למעלה וע"ז שיבת הכתוב את אהרן ואמר ויעש כן אהרן שאהרן חיקן כן. בהדלקת הנרות להשרות עליהם שם ה'. ופעל ועשה כן למעלה שהאירו נגד המנורה העליונה שלמטה שבעת הנרות העליונים הידועים ליודעי חן והכל לנחת רוח למי שאמר והיה העולם :

יג ואך אמר הקרא אחת שכן נמצא בהולכי לפני ה' ובצדיקים שיודעים לכיון כל זאת. אך מה נעשה בהמון העם שעושין מצותיהם כמצות אנשים מלומדה עבור חסרון ידיעתם ברזי התורה ואהבת ה' ואין יזכו גם המה שיקובל עבודתם לנ"ר הזה. אך הנה ידוע דברי רז"ל (מ"ר ויקרא פ' ו') על פ' ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדור וז"ל פרי עץ הדור אלו ישראל מה אחרונ' יש בו מעט וריח כך ישראל יש בהם בני אדם שיש בהם תורה ויש בהם מעשים טובים. כפות תמרים אלו ישראל מה התמרה הזו יש בו מעט ואין בו ריח כך יש בהם בישראל שיש בהם תורה ואין בהם מעשים טובים וכו' עד ערבי נחל אין בו לא מעט ולא ריח. וכך יש בהם בני אדם וכו'. ומה הקב"ה עושה להם. אמר יוקשרו כולם אגודה אחת והן מכפרין אלו על אלו. ואם עשייתם כך אותו שנה אני מתעלה וכו' ע"כ. הרי שאחד מעלה את חברו ונעשה הקשר שלם מתחא לעילא. וחסדי אל יתברך היות שטוב לפניו יחוד עמו ב"י זה עם הגדול ממנו וזה עם הקטן ממנו כשמתקשרין עצמן בקשר אחיץ וחזק באהבה כולם נעשים אהובים לפניו. ועי"ז נתקשר למעלה עולם בעולם עילא בתחא ותחא בעילא. וזה רמז ממעשה המנורה שהיתה מקשה אחד ירכה ופרכה גביעיה וכפתוריה להורות על ד' דרגות בני ישראל וקשירתם זה בזה הדרגא התחתונה הנקרא ירך לדרגא עליונה שבה. לכן בזה תבא לידי קבלת ברכה הכוללת מכל העולמות ונקרא בכלל שבעת הנרות. ויאירו כולם נגד עשיית בני ישראל בהתורה ומצוה שלהן :

סידורו של שבת

ענף ב ירבר אשר גם בשמי השמים העליונים כן נעשה באשר אנו עושין מעשינו על הארץ בדרך ה' צלך ובצל ימינו עלי ארץ שבארנוהו לעיל בתחלת השרש (ונו מ' עלים):

עלה א ואחר כל הדברים הנזכרים. אנו מדמין כל זאת ללחן שפי' מעשה הסרת הס' א מעליו מכל וכל כמבואר בשני פרטים הקדמים. נעשה מעשה נגד זה במדום ופני השמים העליונים. הסרת הדינים להיותם נספחין לרחמים. וכוננוהו בזה. שחן מבחי' השלום בפמליה של מעלה הנעשה במדת סיסוד אשר בו העברת הדינים והסחפים ובו נמחקים כמו שבארנו בשורש הקודם. אף גם מדת ההוד הידוע ליודעי חן. שהוא מבחי' הגבורה. הוא עלמו נמחק וכלל בהסד כמו שכתבנו שם שללוח כל העשיות שגלילה זו הכל מורים על המחשבת הדינים ע"ש ולכן כתב (בשפ"ה שער הסודות דלוי שבת פ"ב) בכוונת הקדוש שהעיקר לכון שיהיו נמחקים החמשה גבורות הנרמזים בחמשה אותיות אלהים. כי מאחר שאלחנו עושין מעשה כזה להסיר מאתנו הס' א. ולפשוט ולהשליך בנדי חול מעלנו. כן נעשה ב"כ בקדושה עליונה נגדנו ענין הזה בהסירה יתרון לרחמים. ולהיות נמחקים. ועבור זה חקנו רז"ל לחבל את המלה הלו לקדם על היין. וסמכוהו חקרא זכור את יום השבת לקדשו. וזכרוהו על היין כדאיתא בגמרא (פסחים ק"ז ע"ה) וכפי חלוקת דעות הפוסקים בזה. שגר"ם וקא"ר רבנאם אס' אין לו יין יקדם על הפס. מ"מ הכל מודים שחיוב גדול להדר דוקא אחר יין שיקדם והטעם לשבת בזה הוא. מאחר שבה להחמיק את הדין ולהסיר לרחמים לר"ר להיות דוקא ע"י דבר המשמח את אלהים והנשים. וכמאמר הקרא ויין ישמח לבב אנוש. כי המחשבת והעברת הדין יקרא חדוה ושמחה. ולכן הפס שאלמו עליו רז"ל (ברכות ל"ה ע"ב) נהמא משעד סעיד שמוחי לא משמח הוא מאחר לקדם אחר שאין לו יין. ורק מדוחק יקדם על הפס. הכל מטעם שיהיה מלוח הקדוש שהוא המחשבת והעברת הדין בענוג ושמחה ומתובל במחק הטעם ושמחת הלב. ולהשליך בינה שחיוב ענין זה. אקדים לך מה שכתוב (בסדור האר"י) בענין ימי הפורים וז"ל פורים כבוד ענף בינה וכן עוד היין וכו' ולכן השמחה הוא ביין ויוצנו דבריו על פי מה שכתוב (בשערי אורה שער ג' וד') וז"ל והסוד שנקרא הוד הוא בהיותו מתלבש במדת הגבורה. ובו כח להפסיל האויבים ולהליל אוהבי ה' והסוד ורודי נספך עלי למשחית. ולפי שהוא מקום עשות הנשים והספלאות לכן אלל מקום זה נאמרה ההודלות כו'. כבוד יודו לה' חסדו וכו' ולפי שהוא מקום ההודלות אחז"ל לר"ר לברות במדיום ע"כ. ולפס זה נכוין לכוונת כח הפורים בשם בחינת מדת ההוד. ע"ש כח מדת הגבורה שבו להפסיל שגויי ה' ולהגביר אוהבי שמו ית'. וכשאלו בחין להודות לשם ה' על זה. ולהיות הימים האלה נזכרים ונעשים. שגם עתה יומתק בח' גבורת מדת ההוד עלינו. ולהלילו מכל הקמים עלינו אנו אומרים השירה על היין הרומו על בחינתו. וכדי שיהיה המחשבת בדבר המשמח אלהים והנשים ובחדוה ושמחת לב. וזה הוא ממש כוונת הקדוש על היין דוקא. על שם שעתה הוא חיקין מדת ההוד ענף בינה ויין המשמח רמו על בחי' זו. וע"י יהיה ההמחקה נעשה יפה בענוג ושמחה וחדוה אלהים וזהו אמרו רז"ל (פסחים ק"ד ע"ה) שהיין גורם לקדוש שחמיר פי' שגם ידו ומלקו ע"ש דברי הקדוש שחמיר ע"ש מעשה הקדושין של קדוש היום בהעדרה יתירה ומתובל במחק טעם :

ב ואנחנו ע"ש ב"י ההולכין בעקבות חכמינו ז"ל. אשר גילו לנו כל העתים והזמנים. שכן דבר חפץ נעשה בו ונילו את אוננו בזה שטעין הקדוש הוא המחשבת ה' אותיות אלהים. עבור זה מוסיפין אחרנו עוד לעשות דבר כזה. והוא כי הנה ידוע שאלו חיקין שהיו הלויים אומרים בבמה"ק הוא ב"כ מטעם הלו. עבור שהלויים שורשים ונשמתם לקוח מפי הגבורה שהוא בחי' הדינים והשמחאל חדוה משמחת ידוע ליודעי' לכן ניתן להם כח השירה בשיהם. כדי שכל ידי השבת והשיר שהיו משמחין ומזמרין כביטור וקול זמרה לפני המלך ה'. והפך ויומקן יסודם ושורשם אשר לוקחו ממש להיות הגבורות נמחקים בגדול ויפי הכח השירה להיות רחמים. ומזה מוסר השכל לבעלי השיר המסוררים. אשר נתן להם שמו הגדול ית' מתנה טובה לשיר בקול נעים לפניו. להללו ולשבחו ולספר הודו בגדול הידור ונעמוות רב לכבוד את ה' מברונו. והכל הוא דוגמת שיר הלויים להיות מתחיקין את בחי' הגבורות להפסיל לפננו. את רגזם בלחם לתען שמו בזהבם. אבל כשהם נהפכין רגזו של מקום ח"ו ואין עושין לשם ה'. כי אם להיות להם להפארת ולשבת בשיני הכריות. להיות מבדקין אותן אנשים ונשים ולקבץ הון ט"ו. מה מאוד היה שיתקפו יפה שלא להשמיע קולו בדרים כי ח"ו עי"ז מנכר כח הדינים בעולם על כדם הרחמים והעולם ירדן דנין. ונעשה כדוגמת מלך החובת להכנס למלך שנתן חרב לעבדו להרוג באויביו והוא חרב עם חרב הזה את בית המלך :

ב וזה רמו רז"ל (מ"ר ויקרא פ' ל"ג) בלשנה אי עב לית טב מיניה אי ביש לית ביש מיניה. כי המחנה טובה נקראת על שם הלשון. כדרך ולשוננו רנה. ואי עב לית טב מיניה. כי כח ונבונה בידו להחמיק כל הדינים מעל ב"י ונעשה הוד והדר לכל חסידיו על ידי מה שמכין לו כורר קול ה' בחדר. ות"ו אי ביש לית ביש מיניה. כי ח"ו נע"ה הסופר והרבה ביומאם מהשייטת להיות גורם רעה לעמו ולאחרים ח"ו. מאחר לענין אחר למעם הזה חקנו לנו קדמונינו שנוספו לזה המלה קדוש על היין. לומר קודם דברי שבחין והודלות למלך הכבוד ולומר לפניו בשיר אומר בבחין קודם הקידוש וגם זאת הוא בחי' מיתוק הדינים. כדי להיות שבת וסהלם של הקב"ה עולה למעלה עם מעשי המלה הלו של קדוש ומבין שיהיה יסחיצה מלחם שיהיה ההמחקה בהעדרה יתירה ונכרוב חדוה ושמחה וימחה רב בקדושה יתירה וע"כ אומרי' לשון אומר לרמו ב"כ על המיתוק והעברת הדינים.

סידורו של שבת

כי לאחר הוא מלשון נשן זמירות בלילה ומלשון זמיר ערילים שהוא עמן חיווך וכריחה שהוא העצרת להנמיכו בחדויו אל. ועבור שבמדה זו הוא בחי' ההודאות ובחני' יס כמחזק לעיל בשערי אורה שהנחתי שם. לכן אומרים שאר השירות והשבתות להודות לה' כי טוב עתה שכל הדינים נמחקים :

ד' וע"כ : אנו לבד לומר ג"כ בלילי שבתות שיר השירים אשר לשלמה. כי בעת המחקק הדין לרחמים נקרב עושה : לזו במדומיו כמבואר בדבריו (בפזרם הקודם) כי הקדוש ברוך הוא עושה שלום בין שני דברים הפכים דהיינו חסד ודין להיות יחד בבחי' רחמים :

ה ועל זה רמז נעים זמירות ישראל לדונו דוד המלך ע"ה ואמר השמים מספרים כבוד אל. כי בחי' שמיב נקרא על שם אש ומים שנכלל יחד. ולכן אמרו רז"ל (מ"ר שמו"פ כ"ה) כל מה שהקדוש ברוך הוא הפך לעשות עושה שהכל שלו בשמים וכו'. כעצא ליסר את האדם מן השמים הוא מוריד שנאמר גפרית ואש מן השמים. וכעצא להיטיב להם מן השמים הוא מוריד שנאמר להם מן השמים. וגם למסר השמים תשחה מים. הכל הוא מטעם שבו הכליל הקדוש ברוך הוא אש ומים שהוא חסד ודין ועשה ממוצא בבחי' רחמים. אך כשהגברות משני מעשיהם ונותנין כח בגבורה להגברות האש שהוא הדין לכן אש מן השמים. וכשהפכו להגברות מים החסד אז מטר מים מן השמים. ובעת הממולט שניהם משמשים כא' אז להם מן השמים. וע"כ"ס בדבר א"י ובפזרם א"י נעשה שני הפכים. והכל מכירין שמאל אחד וממקום אחד הכל ניתן. ובזה ניכר אחדותו ושלמותו. ונקרא מלך שהשלים שלו שהשלמות בידו לפטול שני הפכים כאחד ועל כן השמים מספרים כבוד אל. שהיה אל אחד ומידו הכל ולכן בעת המחקק הדינים להיות בבחי' רחמים ע"י הזמירות והשבתות ומצאת המעשיות בקדוש על היין. לו נאה השבח הזה להדרו ולשכחו דשיר השירים אשר לשלמה שהשיר נעשה בבחי' המלך שהשלים והשלמות שלו מכל לך ושלום בכל :

ו ורזה חיפך בהתחלה מזמור שיר ליום השבת. מרומז בנ"ח שלמה לרמז ג"כ על זה שעל ידי השיר נעשה בחי' זמיר וכריחה להדינים. וחיפך נעשה שלמה שלם בין המדות להיות הדין נמחק בחדויו להעשות רחמים :

ז ובאחר שהזמירות וקדוש היין שניהם יחד על מיתוק הדינים ביצר לנו הכתוב אחר הקרא המזכר. שיר השירים אשר לשלמה למלך שהגלוש שלו --- המחקק וא"ך אינו ידוע לנו בלחם המחקק חסד ה' יואר : אם המחקק שנעשה ע"י יין הקדוש חשוב יותר. או מה שנעשה ע"י שירת סינו. ומבשר ואומר ששקיות סינו בדברי השיר חשוב וחביב לפני הבורא יתברך. בדרך הבחור בצירי זמרה ואמר מהמיתוק הנעשה על ידי יין הקדוש. וזה כי טובים דודין מיין :

ח ועל פי הדברים האלה יבוא על נכון דברי רש"י זל"ה בחזרה על פסוק אש בחוקותי חלכו ונחתי גשמיכם בעצם. בלילי שבתות. כי חיבת חלכו מורה גם כן על מיתוק הדינים בדרך שכתב האר"י ז"ל על מאמר הגמרא המספיל לריק שיחזור פניו אל הכותל. ופי' שיתן פניו שימחקו החמשה פעמים אלהים המזכר במעשה בראשית שם ה' אלויות אלהים ומעשה פעמים אלהים עולה ח"ל. והמחקק כלם הוא שמו הגדול יתברך הוי' העולה כ"ו. והמספיל ומייחד שמו הקדושים כדי למחק אותם לריק שיתן פניו ומגמלו לזו המיתוק שהוא טהל. מספר ה' פעמים אלהים שהוא ח"ל וך"ו מספר שם הוי"ה ב"ה. בכדי למחק עם הק"ו את הח"ל בבחי' ה' אלהים האלו. וזה נמי רמז הקרא בחיבת חלכו. שאם אש בחוקותי חלכו. אז תגמלו שח"ל יומחק בכל' ויהיה נעשה בבחי' מזכר. ומחמת שהעם המיתוק נתגלה לו בעת ליל שבת שהוא בקדוש של לילה והשירות והזמירות. לכן אמר רש"י זל"ה עם שחקיימו זאת ע"י חוקותי יהיה חלכו הוא לילי שבתות שאז נתגלה לו שעת המיתוק שבה נעשה יפה וע"י מעשיו השירים ויין קדוש להגביר כח קדושת הרחמים והחסד :

ט וע"י הכניעות אלו זכינו לדרגת מדת ההוד שבו כל ההודאות והשגמים. אף אם היה חס ושלום בבחי' מדת דותה שכתב האר"י ז"ל (בלק"ת פרשת מוארע) וז"ל דע כי יש בנאשה ה' דמים שפארים וב' דמים סהורים. והם ב' בחי' מנל"ך דז"ל ובינה וכו'. ואלו ה' אלויות מנל"ך שלוקחת על ידי בינה הם סהורים שם בגבורות ממוחקות וכו'. וכבר ידעת כי הבינה בנ"ה שלה הם ג' אה"ה ביו"ד"י ובאלפ"י"ו ובזה"י"ן שלשון גמטריה תנ"י הוא גימ' חותם ע"ה שאז גן נעול מעין חזק. וכשהעונות גורמין יונקים החלונות מגבורות אלו אז נעשים נדח דוזה ע"כ. הנה עתה נהפך הדו"ה להוד' והדר שהוא הודויות ובחמים להקדוש ברוך הוא. ונחקקים בנו אשר חנה הודך. כי ידוע שהמחקק הגבורות על ידי קדוש היין. כי יין ניתן בשבטים אלויות נגד שבטים אלויות שיש ב'ד' מילואי הוי"ה וב' מילואי אה"ה וב' מילואי אה"ה הוא מספר תנ"ה כנ"ל ונעשה מדת חנה שנת"ע ע"ה הוא מספר השוש עם תנ"ה ומדו"ה נעשה הו"ד להודות לשם ה'. ונחקקים אשר חנה הודך : ובל דבריו הנאמרים ומבוארים בפזרם הזה רמז לנו מלך לונש רחמים ב"ה וב"ש בקריאת השם שבת שהוא נוספיקין שירה בו תשיר ושבעים בו תמחק גס שלישי בו תתקן. הכל להורונו על השירות שאנו אומרים בעת הקדוש. על כי נמחק ונחקק מדת ההוד שהוא שלישי בהתקדוש למעלה והמחקק הוא על ידי יין הקדוש הניתן בשבטים אלויות כמאמר חז"ל. אשר על כן קראנו שם השורש הלזה כן. למען היות לאות לכל דבריו בפזרם הזה. והיה השם הזה לך לזכרון לעשות ולחקק כן כאשר בחרנו. והיה אם כן תעשה. הקב"ט יערה עי"ך רוח ממדום להאיר על נפשך ורוחך ופזרם חלקך בעולמות עליונים מקדוה --- אשר נרמז ב' א"ל. ושבת בו תשורר וזכה שיתלעה הקדוש ברוך הוא במעשיו ויקבל שירי. הלויים כמים

סידורו של שבת

המקדש יסיה לל' לפני מי שאמר והיה העולם וכו' נשאל מה שרצו לנצל בשורש הזה :
 סלים שורש השלישי בעזרת ה' אורי וישעי . אליו איתחנן לקיים בי ודברי אשר שמתי בפך
 מפי זרעך וזרע זרעך לא ימוש :

נדבות פי רצה נא יי ומשפטך למדני

שורש הרביעי זה שמו נאה לו שבת בו תרצה

יבואר בו חיד שכלל שבת חנו מרובין ברוי יספה ונאה לפני הקב"ה . בבחי' יפה את רעיו כתרנה . ומנרה
 נעשה ראה וזה שיהא מנהיג ומחזיר עלינו בלוח הגדול כל היום . וגם יתבאר בו ענין מעשה נח עם
 דורו ותפלת אברהם על אשני מדום . (ובו שני ענפים) :

ענה א ידבר לבאר ענין אפיריתנו בקדוש היום אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו . ופי' דברי
 הזה"ק ע"פ ומוים השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה' שדוא בגין דיעבר עלייהו
 שבת חד : (ובו ו' ענפים) :

עלה א עין צעין תראה את דבריו בשורש הקדום . הענין אשר נעשה בליל שבת בהמתקת הדינים כאשר בארנו .
 ועשה באנו לספר גדול העבת היולא מבחי' ההמתקה . וכמה הגדיל עלינו לבוא בזה עוד ממעלה
 למעלה בענין אשר כתבנו שאותיות הדו"ה נספך להו"ד . וידוע שזו היא ברכת ה' שממנה עלמה מתקן רסיה
 ומאחיות הרע עלמה נספך לברכה מדו"ה להו"ד ומגנ"ע לענ"ג . וכל זאת ע"י ההמתקה ולכן חנו אומרין בקדוש היום
 אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו . ולכאורין הוא בשפת יסר . כי זה אשר קדש אותנו במצותיו הוא מעלה יתירה מאשר ראה
 בנו . ואך הענין מאשר ידוע שבשלה מילואים נתמלאים בחי' החמשה אותיות של אלהים . אחד ביו"ד ב' בלש"ן ג'
 בהה"ן והנה אותן ב' פעמים אלהים שבמילוי יודין ואלפין אורן והמתקן בהם בפנים כי הו"ד הוא מקור לכל השפעות
 וברכות . ובשפתה המקור הלו נתמלא כל היות והבניות כולה אורה ושמה . ועוד שנתנה בשם ע"ב שורש החסדים
 ובשפתה הנה שם אלהים נתמזג חוקק הדין ויחלוק האורם שבחמשה עליו ששנה הרוחו לה' אותיות אלהים . וגם האל"ף
 שהיא אות ראשונה בשם אלהים והוא פלא העליון היורד למעלה להמחיק את כל הדינים ולהיות קדוש ע"ז שם אלהים
 שהוא ארון העולם . כי האל"ף של אלהים הוא הוא הממחיק את האותיות דין שאחרי . ובשפתה הנה שם אלהים
 גם הוא כחמו יפה והמתקן וטופת נפשו בבורך להיות נתמזג בבורה חוקק הדין . אך הפחד ואימת הדין הוא
 מבחי' שם אלהים המתמל' בהה"ן . כי שורש הה' הנה הה' ראשונה בשם הגדול מני' דינין משערין וה' אחרונה
 הוא בעלמה בחי' אלהים . ולכן אין המתקן עולה כי אם מהמספר . עבור שמספרו רל"ה וברכות ה' דרכי בני
 אדם ע"י הפנת מעשיהם נתרנה הקב"ה לעמו . ונתהפך להם מלר"ה שהוא מספר הזה לרל"ה ועונג להיות
 מרובין ברוי לפני הקב"ה . וגם ההל"ה הלו נעשה בחי' אלהים להיות מחזיר על עמו בגדול אור כל הדינים ואז
 יורחו כל כי שם ה' נקרא עליהם . והוא ענין היסוי שיופיים וחיים עולה לפני הקב"ה בעת הנהיג שיהיה נעשה
 ונתהפך מלר"ה וזה . והוא יפה את רעיו כתרנה בשם יסר וכות לעשות מחוקק הדין בחי' ראה אז מה
 יפה את רעיו נקרא :

ב ועבור זה חנו מתפללין בשבת שהוא שעת המתקה הן מלך עלמו וכן מלך קלם השבחים והודיה שלנו . שיומחך
 גם בחי' אלהים הזה שיהיה נעשה בבחי' ראה ולזה מתפללין ואומרין ראה במנוחתנו שיהיו נעשה בחי'
 ראה ביום מנוחתנו וגם ראה וההליטו ומבקשין שלא תהיה לרע ביום מנוחתנו רק שאותיות הנהר תתקן לרעה .
 וכן הוא באמת שפי' השבת והודיה ויין המשמה של קידוש . נמתק בחי' אלהים הזה לרעה שהוא במדת הנהר
 הידוע ליודעי חן . וזה שאנו אומרין בקדוש היום ורצה בנו כי נעשה בהקדוש בחי' ראה ואז נמתק ב' מדות
 נלח הוד יסוד הידועים לבחי' ראה ועונג :

ועד פי דבריו זה עולה יפה הסעם המבואר בזה"ק (אמור ד' ז"ה) על פסוק אדם ובהמה חושע ה' וז"ל
 וחיים על כולם ועבד דינא ברחמי לבסמא עלמא ובנין דליהו רחמי אדם ובהמה חושע ה' לכלל בשקולא
 הדא . אדם ובהמה וכו' אדם וכן שמונת ימים ימול לכם כל זכר . בהמה והיה כעצת ימים תחת אמו ומיוס
 השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה' צנין דיעבר עלייהו שבת חד והא אוקמוסו עכ"ל . והנה לכאורה לפי
 הדברים האלו היה רח"י להיות מוכרח לעבור עליו כל יום השבת ובאמת חינו כן דאס מלך הולך בשבת קודם
 אלת הכוכבים ולשבת הבאה אם מול בהשכמה חריצין מקדימין למלוא חייק בעלות השחר מלמא שלא עבר עליו
 כ"א ליל שבת לבד . ואך מטעם הנ"ל דבחי' המתקה ראה הה"ל נעשה בלילה ע"י הקדוש והשירות והקרבן רמו
 גבי בהמה ומיוס השמיני והנהר ירנה פי' שיהיה חל עליו העברת חזון ראה הה"ל שרנה לקרבן . ומאחר שזה הוא בלילה
 ולכן חייק בהעברת עליו ליל שבת ירצה לקרבן וכמימרה דרבי אפסרקי (בבבלין דף פ"א ע"א) הא כילד כו' יום
 גהרנאה פי' שאינו מרובה כ"א ביום השמיני ובלילה לא ירצה ואך אם עלה יד . ולא דמי לשאר קרבנות שפסולין
 לקרבן בלילה כי שם אדם לא ירד וכן אף אם עלה יד כמ"ס (במספחות שם) וזל מטעם שמוכרח לעבור עליו
 הליל השבת שהוא חזון הנהר הג"ל ומיוס השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה' ירצה דייקא שנכנס בבחי' ראה כנ"ל
 לנ

לכן כן גבי אדם כשעבר עליו ליל שבת נקרא עבר עליו שבת חד. וכ"מ בזה"ק הנ"ל לכולא בשקולא חדא הרי שהוא בשקולא חדא רחמי אדם ובהמה שהרחיב זמנם. והל הוא להיוון בעת שמחנכים עלמא מרחמי. ובעבור שהביטום הלו הוא נעשה בליל שבת כמנהג לכן שוין בזה אדם ובהמה שירלו לאשה לה' כשיעבור עליהם ליל שבת לבד:

ד והנה דברי הזה"ק הלו נוסים לדברי המדרש רבה (כי חלא ס"ו) על פסוק כי יקראו קו לפור וז"ל ולמה התינוק ימול לשמונה שבתן הקב"ה רחמים עליו להמחין עד שיהא בו כחור וכשם שהיה רחמים על האדם כך ה' רחמים על בהמה שנאמר והיה שבעת ימים חתח אמו וכו' וכך נחמלא רחמינו על העופות שנאמר כי יקראו קו לפור וכו' ע"כ הרי שעושה ה' מלוא חלו מילה ובהמה וקו לפור לרחמי המקום שחם הקב"ה על האדם ועל הבהמה להמחין עד יום השמיני שיוגמרו כלל בתם וגם טעם של קו לפור מזל רחמי המקום. ואף שלכאורה הוא נגד טעם הזה"ק הנ"ל. שכתב הטעם כדי שיעברו עלייהו שבת חד ונמדרש כחוב כדי שיהיה בכל כוחו. ואך בדברי הזה"ק הנזכר שכתב בלשון וחיים על כולא וכו' כנ"ל נוכל לפרש בו וחיים על כולא שאז בזמן רגה הלו חיים על כולא ונוסין להם כוחם כמו שמפורש בדבריו (ס"ט ע"ב) בנין לאחיבא ב' כדי ישרי עלייהו שבת חד וכו'. ולכתב דיתקיים ביה ההוא חילא כתיב יראה לקרנן אשה לה' בקיומא דשבת חד דלעבר עליו עכ"ל. ומשם מכונים לדברי המדרש כדי שיהו בכל כוחם. ודברי המדרש ודברי הזה"ק שוין (ט) בעצמם שרחמי המקום על ברייתו הן כאשר מפורש בדבריהם. ולתרגם עם דברי המהנה (ברכות ל"ט ע"ב) האומר על קו לפור גיעשו רחמין משתקין אותו. הנה למ"ד הטעם מפני שמטיל קנאה במעשה הנאמרים ודאי דלא סתרי אסודי ולדבריה מאחר שדעתם בזהם ובהמה הוא הכ"ס מפני רחמי המקום כן גבי קו לפור לר"ך להיות העצם מפני רחמי המקום שלא יטיל קנאה במ"ב. כי מורה בדבריו שרק על קו לפור הוא טעם הרחמים ולא על האדם ובהמה טעם הרחמים רק כי גזירה הכחוב הן. ולדידיה אם היה אומר ופורט כל השלשה חלו בדבריו קו לפור ואדם ובהמה לכולן בעצם הרחמים לא היו משתקין אותו לדבריו כנ"ל ואחי שפיר לדבריו לשון המהנה דנקט דווקא קו לפור לאור ולא אשמיטין רבותא. דאפילו שלשן ביחד. כי לדידיה אין משתקין כשנקט שלשה בדבריו. אבל למ"ד הטעם מפני שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים ואינם אלא גזירות ולר"ך נומר שגזירה הקב"ה היה שיעבור עלייהו שבת חד לא מפעם הרחמים. וממילא לדידיה אף אם היה אומר ר"ל השלשן ביחד היו משתקין אותו והא דנקט קו לפור במשנה. הסתא נקט חד וס"ה לאחרינא:

ה והנה בזה הענין תלוי הפלוגתא של הרמ"א עם הש"ך (בש"ע יו"ד סי' רס"א ס"א) אם טעו ומלו חינוק קודם שגזרה ימים אם לר"ך להסיף ממנו דם ברית ביום ה'. ואם נאמר דהטעם שצוה לה' משום גזירה הכחוב ודאי אם מל אין מילתו מילה ור"ך להסיף אבל לפי הטעם שהם רחמים אם היה רחמי הקב"ה כשלא מלו אותו עדיין שלא לעבר אותו מכ"כ כשאלו שלל להסיף ביום ה' כיון שכבר מלו אותו קודם ה'. ומה י"ל דלמ"ד משום שפלו מדותיו של הקב"ה רחמים. לא קשה לאשמיטין המהנה הני חלואי נומר שגזירה כשלא מלו אותו קודם ה'. י"ל שגזירה זו מורה לדידי דהמהנה אשמיטין רבותא בקו לפור. ולא מבעיא בזהם ובזהה דמשתקין אותו דנסיק מניה חורבא לדינא דאם כפי מאמרו שהמה רחמי המקום וא"כ ח"ל להסיף להנימול קודם ה' ולדין לר"ך להסיף וא"כ נודאי משתקין אותו כי הרי דלא חיסוק מניה חורבא לדינא. אבל קו לפור אשמיטין מתיטין דאף דלא נפוק מניה חורבא לדינא מ"מ משתקין מפני שעושה מדותיו וכו' ולדידיה נידוק מהמהנה דלא אמרינן כלל הטעם של קנאה שלא תאמר הו' והא חילתהו ביה אבל אין כן לא הו' לר"ך הסתא לאשמיטין אף בקו לפור כיון שירכוין מזה לטעות ולומר דגם גבי מילה טעם משום רחמים כדי שלא יטיל קנאה במ"ב ויפיק מניה חורבא לדינא כנ"ל. אלא ודאי שאין בה כלל הטעם דקנאה כי אם טעם מפני שעושה וכו' ולכן הני תרי לא הו"ך לאשמיטין כיון דיכולין לטעות לפי דבריו שלא להסיף דם ברית. אבל גבי קו לפור דלא אמו לדי חלקה כי אם אין קנאה לא יבואו לטעות בזהם ואעפ"כ אסור משום שטעות מדותיו רחמים:

ו ולדברינו הנאמרים לא נוכל למידק מהמהנה הזאת שאינו מפורש בגמרא ופוסקים אם גם צעפות שי"ך החיוב להסתיקן שבעת ימים שירלא לקרנן. כי מדברי המדרש נראה פשוט דלוינו דל"כ למע לה' ליה למינקט רחמי המקום על העופות בני קו לפור הלא גם הרחמים של שבעת הימים שי"ך גם צעפות ללא ודאי דלוינו נוהג. ולכאורה גם מהמהנה היינו יכולין למידק אם זאת דלוינו נוהג בזה שבעת ימים דאם חמלא לומר דנוהג למע לי להמהנה למקט רחמי קו לפור נלקוט בדבר הרגיל בתורים ובני יונה שאסור להקריבין קודם שבעת ימים. ואך לפי אשר בחרנו אין מקום להוכיח זו ד"ל דלעולם נוהג ומה דלא אשמיטין המהנה בזה כי זה הוא פשוט דמשתקין דיוכל ליפוק מניה חורבא לטעות גם בזהם ובבהמה שטעם המהנה שבעת ימים משום רחמי המקום ויבואו לבסל מלוא מילה. לכן אשמיטין אף בקו לפור שאין לטעות בזה למילה כיון שלא סבר טעם הקנאה חלואי הכי משתקין מפני שעושה וכו'. ומה שהביאנו לשם קנאה בזה ח"כ בחולין (כ"ב ע"ב) מצינו בני יונה כשרין ופי' רש"י משום דביום ראשון מחוסין הן. ומאחרי כשרין משמע ודאי דלא לר"ך המהנה שבעת ימים. אף הרמב"ם ז"ל היה לו ג' אחרת בגמרא עד מהי כשרין וקאי על עבר זמנן. ואפשר עבור זה לא רצה בגי' רש"י כי מלשון משמע שזריבין שבעת ימים שכתב בזה הלשון (בהלכות איסורי מזבח פ"ג הלכה ח') מלוא עשה להקריב כל הקרבנות מיום השמיני והלאה ולא חילק בין עופות לשארי הקרבנות ובדאי היה להרמב"ם ז"ל לפרש דלוינו נוהג. ומסתמא ומלשון כל הקרבנות משמע לכאורה דנוהג. וכן משמע לכאורה ממה דילפינן לכאורה

סידורו של שבת

לכמה דברים שזר משבת אפשר ה"ה דילפינן לכאן. גם לפי טעם הזה"ק בגין דיעבר עליהו שבת חד ודלי אף בעופות שייך זאת. ואך מחמת שהוא הלכתא למשיחא ואין עסקיו עמה מהלכות הללו לא ירדתי לעומק הדבר לגלות במים הדירים להוילאו מספיקו ומאמתי יבוא מי שלבו שלב דבר ויוליא דין לאמיתו. נחזור לשבן אשר בראות ה' דרכי אים ובפרט בגילוי שבתות. אז גם חויביו יגלים אתו וזכה להמתיק גבורת אלהים בגילוי ההי"ן ללכת ולהר כחמור :

ענף ב ידבר לתרץ את נח הצדיק על מה שלא ביקש על אנשי דורו. וגם טעם היש דורשין לגנאי מי הכריחם לדרוש כך. וידוע שאין רבתיב מדבר אפילו בגנות בהמה שבתה. (ובו ט' ע"ג) :

עלה א ושל כל אלה רמז הכתוב בני נח את אלהים ההשגך נח והוא כהם דורשין לשבת שאף בנתינת התנאים הידוע מזה הדין החזק שהוא בגילוי ההי"ן חפ"כ ההשגך נח להחזירה לר"ה. והקב"ה גבראט ענ ידו ועכ"פ הועיל לעלמו לקיים העולם הזה כי על בני דורו לא היה יכול להתרועע וכמו שנבאר לקמן. ואך על ענינו ולהתקיים העולם על ידו הועיל תמימותו וההתלככותו את האלהים לרצותו שיהיה נעשה בנתינת ר"ה. ואחרי מעשיו שנתנה לו הקב"ה ואמר לו לה"ר תעשה לחיבה שילאח מבתינת ר"ה כחמור ר"ל (מ"ר) בראשית פ' (לד) וילא מלכה לדיק זה נח שילא מתוקף הדין שלא יהיה עליו ללכת והיפך שיעלה ממנו שוחר תעשה לחיבה וזה לשון הארש שחליר עיך ועל כל אשר בחיבה ארך לחיות זרע על פני כל הארץ :

ב והנה על דורו השיב לו הקב"ה קן כל בשר בא לפני. הוא בדרך שחמרי על תפלת אברהם אל הקב"ה במעשה סדוק שחמר אולי יש חמשים לדיקים בחור העיר וגו' למען חמשים הנדיקים אשר בקרבך. ואח"כ אמר האף חספה לדיק וגו' ולבאורה מהיכי חיתי לו לומר כן שהקב"ה יכלה הכל. וגם מה הוא לשון שהשיב לו הקב"ה אם חמאא וגם אברהם חומר אח"כ חולי ימלאון מה מילאח שייך בזה :

ג אך הנה חמרי על חמור ר"ל (בבא מציעא דף ב' ע"ה) ס"ד מלי מלאחיה רחמייה ולבאורה ק' מה זא היה ההוא אמיתו לומר מלאחיה רחמייה משמע. מה ענין מילאח אלל רחיה. והוא אמיתו לא שייך כי אם כשים מקום כזו ע"כ גם כן היה ה"א לומר כן. ואחרי מל"ה יליא ז' רחיה. ואך נראה לומר דהנה מלינו בקרב מלאחי את דוד עבדי וחמור ר"ל (מ"ר) בראשית פ' (מ"ר) מלאחי אותו בסדוק על שבת מרומם כחמאני מורע לזכר שהיה בסדוק. הנה המילאח הלו אין פי' לחמתי חמור בידי אלה הוא לשון רחמי' שראה אותו מרחוק שעריר לעמוד משם דוד. הרי דמלינו בקרב שלשון מילאח נאמר על הכה"ל לבר. ועבור זה היה הה"א בגמרא שמיאח זו הוא רחמי'. והנה תפלת אברהם ודלי לא היה על הנדיקים אשר שם. כי המה ודלי לא יאכדו ואדרבה צדוקים היה הקב"ה מלי את העיר ולא היה עולה על לב לשחת את כשר כלל אלא ודלי מקטנים ועד גדולים כולם בכלל היו ראויין לההשגך כח"ס הקרב ואחרי סדוק רעים וחשאים וגו'. ואך אברהם חמתי ע"ה לימד זכות עליהם בזה הדבר. כי אף אם עשה אין ביניהם שום לדיקים. ואך חולי יש לדיקים מופכעים ומשוקעים בחור העיר פי' שעידי לעמוד מהם לדורי דורות לכן אמר למען הנדיקים אשר בקרבך. בקרב"ה דייקא בקרב העם מופכעים ומשוקעים בגמראם שעידין לעמוד מהם לדיקים. לכן אמר האף חספה לדיק כזה שהוא עשה עם רשע בנאותה הדא ואך כך הוא מדחף שאין אחרי משניה בעת רשעת האדם על הסוב שעידי ללאת חמתי אז והיה לדיק כרשע. פי' כי ידוע שמדחף בטובה לדון את האדם לפי העת שעתה בו כחמור ר"ל (מ"ר) בראשית פ' (לג) ע"פ בשרא הוא שם אמר רבי כימון קפלו מלאחי השבת לקסרגו אחרו לפניו רבון בעולמים אדם שהוא עולה להמית את בניך בנאח אחרי מעלה לו בשר אמר להם עכשיו מה הוא לדיק או רשע חמתי לו לדיק אמר להם חמי דן את האדם אלא בשעתו וכו' ע"כ :

ד ולכן אם הדין את הרשע לעת דהשחל ולא משניה על הסוב המחור שגבורו אז יהיה דין הצדיק והרשע ביון. והיה לדיק כרשע שיון לדון אהם לפי מעשיו דהשחל. ובאמת מזה המכונה מדונה מחדת הפורעניות מליאח בגמרא (בבא מציעא פ"ה ע"ה) על כי רב הכד הוא. והבינו לו ה"ה אם חמאא מדונה פי' אף אם בדרך מילאח רחמי' שראה חמשים לדיקים יעמוד מחובל לדורי דורות ושחל לכל המקום בעבורם. וכיון בשעת אברהם שהעולה הזאת נקראת בשון מילאח כחמור את חמאא. ע"כ התפלל חמתי כד חולי ימלאון בדרך מילאח רחמי' לרבעים וכלשים וגו' :

ה לכן בזה יש לתקן גמי נח שכתוב בדורותיו ולא כתוב בדורו בקרבך מחדך את נח שאף מה שחל"ל על פסוק כי מי נח זאת לי שנקרא על שמו מכני שלא ההב"ל על בני דורו לא כ"כ היה חממה בידו שבתאם עשה את שלו וההב"ל על הדורות לרבות בהזכיר גם את הדורות שעתיד ללאת מהם. לכן אמר הקב"ה לדיק חמתי כיס מילאח רחמי' שראה חמשים לדיקים יעמוד מחובל לדורי דורות ושחל לכל המקום בעבורם. וכיון בשעת אברהם שהעולה הזאת נקראת בשון מילאח כחמור את חמאא. ע"כ התפלל חמתי כד חולי ימלאון בדרך מילאח רחמי' לרבעים וכלשים וגו' :

ו ואב בחמי נפרש גם את היש דורשין לגנאי כי הנה יש לפרש הפסוק ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ חמס וגו'. הוא על דבר חמור ז"ל (בבא מציעא פ"ה ע"ג) שהשיבו האקנים שברונו להפילוסופין שאלו

ע' ולתריץ את הים דורשין לגלוי מה שלכאורה יתמה למה לתחמיו זכרונם לברכה לדרוש בלשון שהחורם מספר בנות אדם הנדיק מה שאין הכתוב מדבר אפי' בגנות בהמה כמאמר הקדמ' וכן הבהמה אשר איננה טהורה כמ"ס (בספסחים ג' ע"ה). אכן טעמה בזה הוא עבור שהגלוי הלו הוא בזה להקב"ה. שחק בלא היה נדיק כי אם לפי דורו ולא נדיק במור ואלו היה נדורו של אברהם לא היה נחשב כלום. איש"כ הקב"ה ברוב רחמיו זיכה אותו ודן אותו לפי מעשיו דורו. כמאמר ר"ל (ילקוט מלכים רמז ר"ט) גבי אלמנה צריפה שאמר לאליהו מה לי וך איש אלהים בזה אלי להיכיר את עיני וגו'. עד שלא באת אלני היה הקב"ה רחם מעשיו ומעשיו בני עיני והיו מעשיו בריים על מעשיו בני עיני והייתה ראי' לנח. משפחת לכאן לא נחשבת כלום ואין צדקתי מזה ומכאן וכו' ע"כ. הרי שבקבל"ה דן את אברהם בזה שהוא נדיק יותר מאנשי עירו ומקומו. ובמאמר האמר יתר מרשבו נדיק פי' אף אם אינו נדיק גמור רק שנדיק יתר מרשבו גם זה נלדיק נחשב בעיני הקב"ה. ע"כ כן כאלן הקב"ה זיכה את נח לפי מעשיו דורו להליל אותו לבדו :

ח וְלוֹא אָמַר לוֹ קֵץ כֹּל בָּשָׂר בָּא לָפָנַי. דַּקְדָּק לֹא־מַר כֹּל בָּשָׂר לְכֹלֹל גַּם אֲחֵרוֹ כְּדֵבָרֵי חוּלָּה (מ"ר בְּרַאשִׁית פ' ל') ע"פ הַזֶּה כִּהְיוּ דְלֹא־מַר ר' אֲבָהּ בַּר כְּהֵנָה כִּי נִחְמְשִׁי כִּי עָשִׂיתִם וְגַם אֲפִילוּ נָח שֶׁנִּשְׁתַּיִּיר מֵהֶם אֵינוֹ בָּדִיל אֵלָּא שֶׁמֶלֶךְ הָאֵל וְכוּ' וּכְנֻסָּאֵר בְּיוֹהֵ"ק (בֶּא דף ל"ג ע"ב) בִּזְוִלָּה קָן לְחֻשָּׁךְ וְגו' לְשִׁנְיָאָה כֻּלָּא הוּא מוֹקֵר וְדִל אֵינוֹ קָן כֹּל בָּשָׂר בָּא לָפָנַי וְדִילִי בְּגִין לְחֻשָּׁאֵר וְכוּ' ע"כ. וְאִמַּר לְשִׁנְיָאָה כֻּלָּא לִרְמֹז גַּם עַל נָח. וּבִפְסוּקֵי אֲמֵרוֹ רִצְוִל (הַמְדִּירִין כ"ה ע"א) אָף עַל נָח אֲחֵשׁ בִּזְוִר דִּין שְׁמֵאלָא וְלֹא גַם נָח. וְעוֹד כִּי בְּכָל מָקוֹם שֶׁאֵתָּה מוֹלָא זֹמַת וְגו' אֲפִרְדֵּלוּמִיָּהּ בִּשְׁמֵאל לְעוֹלָם וְהוֹרֵנָה מוֹרִישׁ וְדִישׁ. וְכִּי עֲשֶׂה לָךְ חִיבֻת עֲזִי נִגְזַר גַּם לְכֹלֹר שֶׁחֲלָלָךְ הָיִיתָ בְּבִחִי' הַסִּסְתָּר שֶׁשְׁחִיר עֲמָךְ מֵהֶם כְּדִי שֶׁלֹּא תִרְאֶה בְּמַפְלָתָא וְאֵתָּה יִצְוֶל כְּמִשְׁמַר רִצְוִל גְּבִי לִישׁ עַל פְּסוֹק אֵל תִּנִּים אַחֲרֶיךָ. וְעוֹד מֵאַחַר שֶׁיִּתֵּן רַבּוֹת לְמַשְׁחִית לְחַבֵּל אֵינוֹ מִבְּחִין בִּין לִדְרִיק לְרַשֵּׁעַ כִּלְי'. וְע"כ חֲלִילָה לָךְ הַתְּהַדְרֹת הָיוּ כְּמִשְׁמַר הַכְּרֹז בְּחִרְשִׁים וְאֵתָּה לֹא תִחַלּוּ אִישׁ מִפְּתַח בֵּיתוֹ וְגו'. וְע"כ עֲשֶׂה לָךְ לְכַדָּךְ הַתְּהַדְרֹת בְּבִיבֵי עֲבֹד עֲזִי הַסְעִמִים אֵלֹו וְלֹו יִחַלּוּ לְהִלָּל. וְהִכָּל מְרֹזב חֲסִדֵי הַמִּשְׁקוֹת: אֵלֵי הֵיךְ הֵיךְ אֲמוֹנִי אֲלִיוּ לְעֹשֵׂים בְּרַחֲמֵי הָאֵל שֶׁנִּי וְיִקְוִים הַעוֹלָם אֵלֹו וְכוּ'. וְהֵיךְ הֵיךְ רַבִּי וְלֹא־שֶׁמֶה מִלְּפָנֵי הַמִּדְרָשׁ (בְּרַאשִׁית פ' ל') לְכַסֵּת וְאֵלִיוּ הֵיכָּה בְּזִרְזָא עַל מַשֶּׁ לוֹ כְּדֹרֹו עַל שֶׁמֶלֶךְ לֹא לִדְרִיק וְרַשִׁי כִּכֵּז אֵלֹו קָ"י דְּבֹרֹו עַל אֲחֵרִים. כִּיּוֹ לְדִכְרִיּוֹ שֶׁמִּשְׁמַר

קן כל עשר כולל גם את נח בהגזירה שגזר עליהם כי בזהו הוא לקי וכו'. משא"כ בצברהם כתוב ויהי צהפוך אליהם וגו' ויזכור אליהם את אברהם הרי מצינו ההפך וההבדל שבינו לאברהם לכן כתב אלו היה גדורו של אברהם :

מ ואמנם הים דורשין לשבח ג"כ היה קשה להם חיצה קץ כה בשר דמשמע שגף הכלל כולו יאל. ואך שחם סוברים כי היה גלוי וידוע לפני הקב"ה שחילו היה צדורו של משה היה מגיע קרוב לבחי' משה רבינו ע"ה שיאל מבחינת בשר אדם לבחינת אלהים במחלול (מ"ר דברים ס' י"ח) ע"פ ח"ם אלהים אמר ר' אבין מחלו ולמעלה אלהים. ואי"ה יבואר בדבריו (בהקדמ' שני דרות השני) שהוא היה בחי' הממוצע בין אלהים ואדם. ועליו אמר הכתוב היום הזה ראיתי כי ידבר אלהים את האדם וחי פ' מי שהיה שמוע לבחינת אדם וחי . הכלול משניהם עם זה יוכל אלהינו לדבר אל מי כל בשר פ' מי שהוא כלו בשר אף שיש שמוע קול אלהים חיים ממדבר מתוך האם כמזוי וחי ע"פ שהארכתי בזה. ועי' אמרו רז"ל (תולין קל"ט ע"ב) מהם מן הסבורים מנין שנאמר בשם כל בשר . כי בשרו היה אלול רק כמין גם ופעל אליו ועיקרו היה בחינת החיות אלהים שג . לכן הקב"ה שידוע מהשבות האדם וידע בו בנה שחילו היה צדורו של משה היה שגיע קרוב לבחינת משה וכדרך מאמר רז"ל (מדרש רבה ט"ז) נח אמר למשה אני גדול ממך וכו' ע"י נחשד לו להקב"ה . אילו יאל ממדברת כל בשר שלא להיות בכלל אלו שאמרו כי מי כל בשר וגו' . ע"כ נקמו בלשונם משה ושמואל כי שמואל שקול כנגד משה . וע"כ אמר קץ כל בשר בא לפני פ' מי שהוא לבחינת כל בשר אחתו אשחית אכל נח אינו בכלל וע"כ ייחמר אלהים לנח קץ כל בשר וגו' ואחש עשה לך חיצה וגו' . כי אף כי יגת אלהים שכל הדין הכסית שיגלו הוא ובמאמר רז"ל (ברכות י"ח ע"ב) ע"פ שמואל לא אצריי לב הרהוקים ממקדש רב ושמואל כו' לא השול כלו מוהין בלדקה וכן מוהין בצרוע ע"ה . ובזה יש לפרש מאמר רז"ל (מ"ר בראשית ס' י') נח נח ייח לעילא וייתח לחתא כי היה כדוגמת משה רבינו . וכאשר אמרתי על מאמר רז"ל הג"ל מחלו ולמטה איש וכו' . כי בשני הדגות עלה למעלה היותר גדולה באלו הג' דברים שאדם דומה למלאכי השבת כמ"ש (בבביתא ס"ז ע"ה) יעשה כולו אלהים ובהשגחה דברים שאדם דומה לבהמה נעשה לבחינת איש שהוא הדגנא היותר גדולה שגשמות האדם שהוא איש אדם אחש גבר ואיש הוא המעולה שבכולם כי הוא לשון חשיבות וכמו שפירש"י (ישעיה ב') על פסוק וישה אדם וישפל איש וישה אדם הקפניס וישפל איש הגדולים ואנשי חיל ע"כ גם כאלו אמר הקדש ייח לעילא וייתח לחתא . כי היה בו ייחאל וצ"ל להקב"ה בדברים לעילא אף בדברים השווה לחתא בבחי' משה . ובזה יתישבנו הפסוקים לפני המדרשים כאשר בארנו :

ובל דבריו הנאמרים ומצאנום בכל הפרש הזה רמז לנו מן עונת שנת לרה ב"ה וב"ש בקריאת השם שנת שהוא נוסקין שנה בו תרצה גם שלשה בו תמסין גם בהיפוך אחון בליל שנת תרצה. הכל להורות אשר ליל שנת הוא הגורם להעשות זו בחי' הרצ"ה הכל. ואחזנו נרצין לפניו נתקיים בנו יפה את רשתי כתרצה. ועי"ז שלשה מדות נה"י נתקיים במחוק גמור אשר על כן קראנו הפרש הזה בשמו הירמז עליו להיות לך לאות ולסמן לכל דבריו. בפרש הזה. והיה השם הזה לך לזכרון לעשות ולכוין כן והיה אם כן מעשה הקב"ה יחזר על נפשו ורוחו ויורה חלקך בעולמות עליונים מקדושת השנה אשר נרמז בו כ"ל ושנת בריאיו תרצה בחי' ראה וחיות על כל עלמא ואדם ובהמה וכל הבריות תושבי ה'. ובזה נשלם מה שהיה ראונו לבאר בפרש הזה:

סליק שורש הרביעי . בעזרת ה' מקדש השבת ומברך שביעי . ויהי רצון שענינו המהיר
בעת שאליו הכל מנחה יביאו :

פֻּעַמִּי הָכֵן בְּאִמְרַתְךָ וְאֵל תִּשְׁלַט בִּי כָּל אֶחָד

יְשׁוּרָשׁ הַחֲמִישִׁי זה שמו. נאה לו **שְׁמוּ בּוֹ תַּפְאֵר**

יבואר בו ענינים רבים. מהתנהגות האדם בבל תאוותיו הנשמים. ובפרט בעת האוכל את לחמו לחם הול ואכילת הנאות של מצוה כמז. בלילי פסחים וכדומה. ואכילת שלש סעודות של שבת קודש. ויבוא. אך שכל התנהגות והשפעות כל העולמות הכל עשה על ידי צדיקים. גם לבאר איך שכל העולמות כולם נכללו בהם וכאשר אנחנו מעוררין לתורת לשם ה'. את המה יעשונו ע"י שורשם שבנו לתורת לשמו להללו בפיאם. (ונו מחספ ענפים):

ענה א ידבר בציאור עיני הכתוב ואחזיל אחסס וגו'. ובו כ' עלים :

עלה א ראה מראה את דברינו בשורש הקודש . ממעלת ליל שבת קודש . ואיך שבו מתרצה כפשוטו ורוחנה וחלקנו לפני זרוננו מלכנו ב"ה . ובו נכלל גם זרנו' שאר הנבחרים כמאמר הכתוב אדם וחומו חסדיה' . אשר על קו' המראה היו אנו נכנסים למעלת אור ויום השבת אשר מחלה עליית הקדושה ביוסיה הזה יסודות דבריו קודש המיחדות מהם תפארת יצירא' ונסתה ישראל . כחל' (בפרדס שער הכניסות כצני' לבן) נען עליו נשבת ואלה לעשר ד' תפארת . כעוטה יצירות ושבת' שבת יוסת מימות החול כפליים כפליים ועלמנו